

تبیین فرآیند شکل‌گیری حس مکان در توسعه جدید شهری (منطقه ۴ شهرداری تهران)

* نثار دانش‌پایه

E-mail: nesar.danesh@gmail.com

** فرح حبیب

E-mail: f.habib@srb.iau.ac.ir

*** شیرین طغیانی

E-mail: toghyani.shirin@gmail.com

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۳/۲۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۱۰/۲۶

چکیده

این مقاله به تبیین فرآیند شکل‌گیری حس مکان در توسعه جدید شهری می‌پردازد. نمونه مطالعه محله حکیمیه (فاز ۱، ۲ و ۳) در منطقه ۴ شهرداری تهران است که با لحاظ معیارها و ملاک‌هایی چون عدم تغییر و تحول جدی و اساسی و نیز تکامل و ثبات محله طی بازه زمانی بعد از شکل‌گیری آن، انتخاب شد. در این راستا ده معیار در سه حیطه‌ی کالبدی، ادراکی و عملکردی تدوین می‌شود و از روش‌های آماری آزمون همبستگی پیرسون، مدل رگرسیون خطی چندگانه برای تبیین ماهیت رابطه میان انگاره حس مکان و مؤلفه‌های مذکور و روش تاپسیس برای رتبه‌بندی عوامل استفاده می‌شود. با اتکا بر چارچوب نظری نوعی سطح‌بندی در زمینه‌ی حس مکان در توسعه جدید شهر ارائه می‌شود که امکان تطبیق سطوح مختلف حس مکان را در ارتباط با معیارهای ده‌گانه تدوین شده، ارائه می‌دهد. نتایج نشان داد محیط کالبدی از طریق ویژگی‌های زیبایی‌شناسی، موجب برانگیختن احساسات (سطح اول) می‌شود که عمدتاً با معیارهای غنای بصری، کیفیت کالبدی فضایی، تناسب بصری مرتبط بوده و با جنبه‌های معنایی و ادراکی موجب ایجاد تصاویر ذهنی و تداعی معانی (سطح دوم) می‌شود که با معیارهای خوانایی، قابلیت ادراک مکان و هویت قابل تعریف است. در نهایت ویژگی‌های عملکردی از طریق تسهیل فعالیت‌ها و تأمین نیازهای استفاده‌کنندگان، موجب حضور آنها در مکان‌های شهری و دلبستگی و تعهد به مکان (سطح سوم) می‌شود که با معیارهای قابلیت دسترسی، آسایش، دعوت‌کننده بودن مکان و انعطاف‌پذیری مکان قابل تعریف است.

کلید واژه‌ها: مؤلفه‌ها و شکل‌گیری حس مکان، توسعه جدید شهری، هویت تهران.

* دکتری گروه شهرسازی، دانشکده هنر، معماری و شهرسازی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران

** استاد گروه شهرسازی، دانشکده هنر، معماری و شهرسازی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد،

ایران، نویسنده‌ی مسؤول

*** استادیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر، معماری و شهرسازی، واحد نجف‌آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف‌آباد، ایران